

A csángó gyerekek nyelvét elsősorban nem a család, hanem a közösség szabja meg

Az egyéni törekvéseknél sokkal nagyobb szerepet játszik a helyi közösség a moldvai csángók nyelvhasználatában, mint a globális északon – állapítja meg egy friss, a Budapesti Corvinus Egyetem bevonásával készült finn-magyar kutatás.

Mi határozza meg, hogy egy kisebbségi helyzetű, migrációban is érintett családban milyen nyelvet beszélnek? Mit jelent a moldvai csángó anyák számára a család, a nyelv? Milyen hatása van a nyelvhasználatra az ottani magyar oktatási programnak? Ezekre a kérdésekre kereste a választ a Corvinus kutatójának bevonásával készült nemzetközi tanulmány.

A kutatók kétnyelvű falvakban 12 moldvai csángó anyával interjúztak olyan családokban, ahol az apa külföldre vándorolt munkavállalás céljából. A célzott interjúkon túl a kutatáshoz négyhónapos terepmunka anyagait is felhasználták. A kutatócsoport tagja volt Petteri Laihonon (Jyväskyläi Egyetem, a tanulmány első szerzője), Bodó Csanád (ELTE), Gáspár Judit (Budapesti Corvinus Egyetem), Bernadett Jani-Demetriou (ELTE, illetve a ciprusi American University of Beirut) és Carina Fazakas-Timaru (Debreceni Egyetem).

„Az adatok arra készítették bennünket, hogy megkérdőjelezzük a családdal, a nyelvvel és a nyelvhasználattal kapcsolatos alapfeltevéseinket. Felismertük, hogy a vizsgált csángó anyák normái eltérnek a mieinktől, amik a globális észak társadalmában jellemzőek. Ezért saját elképzeléseinket és gyakorlatainkat szembesítettük azokkal, amelyekkel a kutatás során találkoztunk” – mondta a kutatásról Gáspár Judit, a Corvinus docense, a tanulmány egyik szerzője.

A román közoktatás és a magyar nyelvtanítás viszonya

Az eredmények alapján a moldvai csángók nem szívesen határozzák meg magukat úgy, mint akik – a globális északi gyakorlatnak megfelelően – a saját vagy gyerekeik nyelvhasználatáról egyénileg, személyekként aktívan döntenek, hanem inkább a helyi közösségi gyakorlatokra hivatkoznak. Felidézik például a múltból az iskolát és a templomot mint azokat a nyilvános helyeket, ahol a román nyelvet használták, és mivel nem akarták gyermekeikre ugyanazt a terhet rakni, mint amit nekik kellett cipelniük – „az ajtó sarkához szorították az ujjainkat, mert nem tudtunk románul” –, így inkább románul beszéltek a gyerekeikkel egy ki nem mondott közösségi megállapodás alapján. A román nyelvre való áttérés az összes interjúalany közös generációs élményét képezi.

Ugyanakkor említik a jelenből a két évtizede folyó magyar nyelvi oktatási program helyi „magyar házait” is, ahol magyarul beszélnek. Ennek hatására volt olyan interjúalany, aki megváltoztatta otthoni nyelvhasználati szokásait, és otthon most már magyarul is beszél a gyerekekkel a román mellett. Amikor az anya erről beszélt, nem a saját, magyar nyelvoktatáshoz való hozzáállásáról adott számot, hanem a gyermekei cselekedeteit értelmezte, hogy miért járnak rendszeresen az órákra. Mivel nincs egyértelmű közösségi álláspont a magyarórákra járásról, a szülő azt sugallja, hogy ez a gyerekek döntése.

Az egyik interjúalany kifejezetten a férjéhez, a család másik felnőtt tagjához kötötte a gyerekek magyar nyelvi érintettségét, akivel otthon ezt a nyelvet beszélték. Ez egy tágabb nemi aszimmetriát tükröz, ami szerint a külföldön dolgozó férfiak magyarul beszélnek, többnyire a felnőttekkel – míg a

Moldvában maradt nők románul, többnyire a gyerekekkel.

„Így nyillott ki a szemem, magyarul”

A csángók a fentiek alapján nyelvüket nem tekintik a helyi közösség fennmaradásához szükséges fő tényezőnek, ez szintén eltér a globális észak elképzeléseitől. A helyi beszédmódokat elmosódó határok határozzák meg, és állandó változásban vannak. Egyes beszélők a *magyar* szót részesítik előnyben rá, mások a *magyar* és *csángó* megnevezést felváltva használják, vagy azt mondják rá, csángó-magyar, csángós, de arra is van példa, hogy külön nyelvként említik az (iskolai) magyart és a csángót. Egy interjúalany a magyar nyelvet említi első nyelvként: "Így nyillott ki a szemem, magyarul".

A csángó közösség elvárásai nagy hatással vannak a nők családban betöltött anyai szerepére: ők azok, akik a mindennapokban irányítják a családot és az otthont, beleértve a nyelvhasználattal kapcsolatos döntéseket is. A kutatók globális északi elképzeléseivel szemben, miszerint a családtagokat földrajzilag együtt kellene tartani, a csángó anyák a helyi közösségi norma szerinti maradást választják – az apák nem keresnek annyit, hogy a családot el tudják tartani Nyugat-Európában. Számukra nem ideális és nem is törekvésük, hogy az apával együtt kimenjenek és elhagyják moldvai szülőfalujukat, de időről időre a gyerekeikkel meglátogatják az apákat külföldön. A falvakban maradván viszont egy érzelmileg biztonságos, szoros kötelékben, helyi normákkal meghatározott kis csoport tagjaiként élhetik életüket.

„Feltűnő volt, hogy az interjúkban milyen kevés szó esik az anyaságról, vagyis arról, hogy milyen egyénileg anyának lenni, és felelősséget vállalni a gyermek fejlődéséért. Az, hogy a csángó anyák a közösség erejére és összetartására építenek, lehetőséget ad arra, hogy a gyermeknevelésen keresztül megosszák a nyelvi és kulturális örökség megőrzésének erkölcsi, érzelmi terheit. Így azok nem csupán egyéni, hanem kollektív vállalással formálódnak” – mondta Gáspár Judit.

Az apák hiánya

A kutatók célja volt, hogy az apákkal is interjút készítsenek, a kevés helyi férfi között azonban nem találtak önkénteseket. A római katolikus csángók nyelvi és vallási kisebbség is Romániában, az ország egyik szegény és kevésbé iskolázott csoportja. Becslések szerint ötvenezeren számítanak kétnyelvűnek a román és a "csángó beszédmódban", ez a moldvai katolikus lakosság egynegyede. Főként falvakban élnek, sokan közülük kétkezi munkát végeznek, Moldvában vagy Nyugat-Európában.

A kutatók hangsúlyozzák: a helyi gyakorlatok és a közösségi tapasztalatok figyelembevételével a nyelvi és kulturális örökség megőrzésére irányuló erőfeszítések még hatékonyabbá válhatnak, ezért érdemes további kutatásokat végezni a moldvai csángó közösség még jobb megismerésére.

A [tanulmány](#) az International Journal of Bilingual Education and Bilingualism 2025/3. számában jelent meg.

Sajtókapcsolat:

- Budapesti Corvinus Egyetem
- press@uni-corvinus.hu

Eredeti tartalom: Budapesti Corvinus Egyetem

Továbbította: Helló Sajtó! Üzleti Sajtószolgálat

Ez a sajtóközlemény a következő linken érhető el:

<https://hellosajto.hu/?p=24611>